

Rainbow Warrior hindrar råoljetankers att anlöpa Preems raffinaderi i Lysekil 10 september 2020

Stefan Löfven måste välja Paris före Preem

Den svenska regeringen kommer att besluta om en ansökan från oljebolaget Preem att expandera sitt oljeraffinaderi i Lysekil. Om de ger Preem tillstånd skulle koldioxidutsläppen från Preemraff öka med en miljon ton per år och raffinaderiet skulle bli landets enskilt största utsläppskälla.

En expansion av Preemraff är oförenlig med att nå Sveriges nationella utsläppsmål och våra åtaganden inom Parisavtalet. Det skulle bli svårt för Sverige att driva på för ökade klimatambitioner inom EU, vilket i sin tur är avgörande i globala klimatförhandlingar.

Tillståndsprocessen

Sedan 2018 har det pågått en rättsprocess där Naturskyddsföreningen överklagat utbyggnaden, vilken har prövats enligt nuvarande miljölagstiftning.¹ I juni 2020 valde Mark- och miljööverdomstolens att tolka miljöbalken som att de inte kunde neka en utbyggnad - trots att anläggningen skulle strida mot miljömålet "begränsad klimatpåverkan" och balkens portalparagraf som stipulerar att "miljöbalken syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö.". Nu ligger beslutet på regeringens bord. Enligt Naturvårdsverkets vägledningsdokument kring miljöbalkens stoppregel är

det tydligt att regeringen har all rätt att stoppa utbyggnaden, det krävs till och med "särskilda skäl" att godkänna den.² Besked väntas komma innan årets slut, men kan också dröja år.

Problemet med Preems ansökan

Preems oljeraffinaderi i Lysekil vill satsa 15 miljarder på en teknik som gör det lönsamt att fortsätta raffinera smutsig tjockolja, främst från svavelrika oljefält i Ryssland. Ökade miljökrav på fartygsbränslen har gjort den smutsigaste delen av råoljan svår för Preem att sälja. Därför vill de istället börja raffinera den till bensen och diesel vilket skulle kräva stora mängder energi, låsa fast oss i en fossil infrastruktur och motverka omställningen till ett hållbart samhälle. Utsläppen av svaveldioxid till luften skulle uppskattningsvis dubbleras.³ Utsläppen till vatten skulle öka, det skulle bli mer buller och viloplåtar för den rödlistade arten fransfladdermus skulle skadas eller försvinna.

Preems nya teknik kommer att använda fossil naturgas för att kunna utvinna vätgas som sedan används för att separera (hydro-cracka) tjockolja till bensen och diesel. Om raffinaderiet får bygga ut skulle utsläppen av koldioxid öka med 1 miljon ton till 2,7 miljoner ton per år. Ökningen med 1 miljon ton CO₂ gäller bara de ökade utsläppen som skulle uppstå från själva raffinaderiet inte utsläppen som sker när bränslet sedan används. Preems egen bedömning är att de bränslen som bolaget producerar på sina raffinaderier idag orsakar utsläpp på omkring 50 miljoner ton CO₂ per år i hela värdekedjan.⁴

Expansionen av raffinaderiet skulle också leda till ökade utsläpp av svaveloxider, från ett medelvärde på 239 ton per år (2010-2016) till 800 ton per år. Utsläppen av kväveoxider bedöms öka från 574 till 750 ton per år, och utsläppen av flyktiga organiska ämnen ökar från 3455 ton till 4150 ton per år.⁵ Preems utbyggnad skulle därmed kunna komma att ge fem gånger högre exponering för svavel än de gränsvärden WHO satt upp, något som är särskilt riskabelt för astmatiker.

Preem redovisar mycket lägre nivåer av utsläpp av kväveoxider än kommunens rapporter, vilka visar på mångdubbelt högre värden.⁶ Det finns också brister i redovisningen av bakgrundshalt, referensnivåer och de lokala utsläppen från de alltför stora fartyg som kommer att anlöpa Preems hamn vid en utbyggnad.

Oljespillet i Mauritius - en miljökatastrof med enorma konsekvenser för allt levande som kommer i oljans väg.

En studie av Arbets- och Miljömedicin i Göteborg om leukemiinsjukandet runt Preem har visat på en mer än dubblad förekomst jämfört med förväntat utfall. I en uppföljning blev den sammanlagda ökningen 40 procent. Ingen ökad förekomst av leukemi fanns i Lysekil innan raffinaderiet startades. I en annan studie från Göteborgs universitet dokumenterades en dubblad risk för leukemi hos Preems personal. Aktuella data från Lysekil visar också en 12-14 procent ökad dödlighet generellt bland kommunens befolkning i åldrarna 20 – 65 år.⁷

Förutom klimat- miljö- och hälsoproblemen finns risken för oljespill längs med hela produktionsprocessen. Det finns aktuella exempel från Ryssland,⁸ Mauritius⁹ och Venezuela¹⁰ på vilka förödande konsekvenser det kan få för miljö, djur och lokalsamhällen.

Förnybart = hållbart?

Preem hävdar att de i framtiden ska använda utbyggnaden till så kallade förnybara bränslen. Det finns ingenting deras ansökan som binder Preem vid dessa påståenden. Ansökan om utbyggnad handlar om fossil verksamhet och hur mycket förnybara drivmedel som den nya anläggningen i Lysekil kan producera är osäkert.¹¹ Än mer osäkert är hur hållbara dessa bränslen kommer bli. Det som kallas "förnybart" är i praktiken slakteriavfall och skogar som istället borde stå kvar och binda in koldioxid och produkter från jordbruket som ofta kan användas till bättre saker än att brännas upp..

Det är lätt att gå på myten om att vi kan rädda klimatet med uppeldade skogar. Det är ett enkelt sätt för beslutsfattare och industri att ducka för verkliga systemförändringar. Storskaligt svenskt skogsbruk bygger idag på kalavverkning med få kvarlämnade träd. Sedan återplanteras träden mycket tätt, vilket kräver röjning och gallringar innan de slutavverkas efter 60–100 år. Det betyder att träd som avverkas och eldas upp i dag frigör koldioxid, men först runt år 2100 har den bundits in i nya träd. Industrin hävdar att Sverige har mer skog än någonsin och att den växer snabbare än den avverkas. De missar att intakta ekosystem – riktig skog, binder koldioxid bättre och mer hållbart. Mycket av det folk tror är skog är sårbara plantager utarmade på biologisk mångfald. Vi har klimatmål som ska vara uppnådda senast 2045 och vetenskapliga rekommendationer som kräver mycket mer långtgående, radikala och snabba utsläppsminskningar. Biobränsle-ekvationen går inte ihop.

Preem använder CCS som alibi för fortsätta utsläpp

Preem använder koldioxidavskiljning och lagring, så kallad carbon capture and storage (CCS), som alibi för sin fossilbränsleexpansion. Preem hävdar att de tänker fånga in en del av de ökade koldioxidutsläppen och lagra dem i berggrunden under havet utanför Norge. Det finns många osäkerheter kring CCS-tekniken¹² som ännu inte använts i stor skala.¹³ Det är i dagsläget inte lagligt då det finns avtal som skyddar både Nordsjön och Östersjön från avfallsdumpning.¹¹ Preem säger dessutom att de endast kommer att tillämpa CCS om det finns ekonomiska, tekniska och juridiska förutsättningar. I nuläget saknas alla tre. Att ta CCS som intäkt för att kunna öka de fossila utsläppen är varken seriöst eller trovärdigt.

Utsläppsrätter som argument för att expandera

Preems raffinaderier ingår i det europeiska handelssystemet för utsläppsrätter: EU ETS (Emissions Trading System). Målet med systemet är att se till att EU uppnår sina utsläppsmål på ett kostnadseffektivt sätt och mobilisera investeringar till energieffektivisering och förnybara tekniker. Trots detta

används ETS som ett argument om varför Sverige inte skulle kunna neka en utbyggnad av Preemraff.

Sverige lyder under EU:s fördrag som tydligt säger att medlemsländer får gå längre i sin miljölagstiftning. EU:s miljö rätt ska inte "hindra någon medlemsstat från att behålla eller införa strängare skyddsåtgärder".¹⁵ Varje medlemsland har rätt att bestämma över sin egen energimix; "villkoren för utnyttjandet av dess energikällor, dess val mellan olika energikällor eller energiförsörjningens allmänna struktur".¹⁶ Regeringen har därmed all möjlighet att säga nej till en expansion av Preems oljeraffinaderi.

Trots att ETS varit flaggskeppet för europeisk klimatpolitik, har systemet misslyckats med att leverera. Ett svagt reduktionsmål och andra faktorer har lett till ett enormt överskott av utsläppsrätter. Det har i sin tur medfört att priset länge varit alldeles för lågt för att driva på en förändring.

2018 fick Preem gratis utsläppsrätter värda 350 miljoner kronor. 2019 fick de gratis utsläppsrätter värda ca 413 miljoner kronor. Då Preem är med i EU:s utsläppshandelssystem betalar de heller ingen koldioxidskatt i Sverige,¹⁷ utan förväntas betala för sina utsläpp genom utsläppsrätterna.

Utsläppen från Preems nya anläggning kommer troligtvis att bokföras inom systemets reserv för nya anläggningar, New Entrants Reserve (NER).¹⁸ De tas då ur en pott för överskott av utsläppsrätter som skulle ha annullerats efter 2030. Därmed skulle Preems utsläpp inte minska utan tvärtom ökade de totala utsläppen i EU. Nästan 2/3 av reserverna i New entrants reserve är oanvända¹⁹ och förs därmed över till 2021-2030 perioden, om de inte används hade de istället försvunnit från utsläppssystemet.

Preem har också fått en stor rabatt på de utsläppsrätter de tvingats köpa.

Preem ansökte om, och beviljades, gratis utsläppsrätter för 92,7 procent av sina växthusgasutsläpp 2018 för raffinaderiet i Lysekil. 2017 fick Preem gratis utdelning för 97 procent av utsläppen. Detta innebär att Preem knappt behöver betala någonting²⁰ för sina utsläpp. 2005 fick Preem tillgång till fler utsläppsrätter än vad de då släppte ut, vilket betyder att företaget kunnat öka utsläppen, och sin raffinaderiverksamhet, utan att det har kostat dem någonting. Enligt Preems årsrapport räknar företaget också med att få gratis utsläppsrätter för raffinaderiverksamheten under handelsperioden 2021–2030. Enligt EU:s system för utsläppsländer kan industrier få gratis utsläppsrätter om de anses vara i riskzonen för konkurrens från industrier utanför EU som slipper betala för utsläpp. I praktiken är det alltså svårt att se att systemet för utsläppshandel har någon påtaglig kontrollerande

Återkommande protester och demonstrationer mot Preems planer sker över hela Sverige.

effekt på anläggningen.

Att Preem är en av Sveriges största utsläppare - och kommer bli den absolut största - kostar alltså knappt någonting. Det är alltså nästan i princip gratis för Preem att vara klimatbovar. Som om detta inte vore nog, får Preem dessutom subventioner från staten i form av undantag från energiskatten. Det är en summa som uppskattas vara värd 15 miljoner kronor. Utöver det har företaget även lovat omställningsstöd till följd av de ekonomiska konsekvenserna efter Covid-19.²¹

“Om inte vi gör det gör någon annan det”

Det påstås att om inte oljan raffinerar i Sverige kommer någon annan att göra det, fast med sämre teknik. Det stämmer inte. Många raffinaderier brottas med svag lönsamhet och investerar nu i teknik att få ut mer produkter ur oljan och tjockoljan. Den planerade utbyggnaden av Preemraff är anpassad för smutsiga oljor med hög svavelhalt. Ökar kapaciteten att raffinera olja i vår region så ökar också lönsamheten att utvinna olja i vår region. Skapas en efterfrågan för olja med högre svavelhalt som kan raffineras görs fler oljekällor med smutsig olja mer lönsamma. Detta handlar om att utvinna mer olja i känsliga områden, inte om att stänga ned raffinaderier i Europa. De senaste fem åren har det investerats mer i raffineringsskapacitet runt om i världen än vad efterfrågan kräver.

Växthusgasutsläpp kan aldrig vara nationella, de är alltid globala då atmosfären inte känner några gränser. Därför krävs det att alla länder gör sitt yttersta för att minska sina utsläpp. Då går det inte rättfärdiga en expansion av en verksamhet som skulle öka Sveriges utsläpp med 1 miljon ton per år.

En smutsig reklamkampanj

Greenpeace presenterade i juni en granskning²² som visar att Preem lagt ner minst 8 miljoner kronor på köpa plats i nyhetsmedier för att försöka framhäva sin fossilexpansion som något positivt för klimatet. I Preems sponsrade artiklar, Facebook-inlägg och reklamfilmer framkommer det inte att en expansion kraftigt skulle öka koldioxidutsläppen. Några av bolagets så kallade ”native-annonser”, som lätt kan förväxlas med tidningarnas redaktionella artiklar, har redan fällts av Reklamombudsmannen för att vara vilseledande.²³ Greenpeace har anmält Preem till Konsumentombudsmannen, som nu startat ett tillsynsärende för att återigen granska deras reklamfilmer. Preems påverkanskampanj innehåller, förutom obefintligt underbyggda påståenden som ”Snart kan vi flyga utan ångest” och ”Elbilar inte alltid bäst för klimatet”, ett stort mått av skrämselfpropaganda, där inhemsk raffinaderikapacitet utmålas som en nationell säkerhetsfråga. Ingenstans nämner Preem att över två tredjedelar av deras befintliga raffinaderikapacitet redan går till export.

Preem hade svårt att förklara sina sponsrade artiklar i intervju med SVT.

Oljeraffinaderier skapar inga hållbara jobb

Vi behöver arbeta tillsammans för att skapa jobb utanför den utsiktslösa fossilindustrin. Facken måste kliva fram och måna om sina medlemmar som befinner sig i en bransch som präglas av klimatkris, oljeläckage, övergrepp mot mänskliga rättigheter, instabilt oljepris, minskad efterfrågan, och av oljeföretag som skuldsätter sig för att överleva.²⁴ En rapport från FN:s internationella arbetarorganisation (ILO)²⁵ visar på att 6 miljoner jobb kommer att försvinna i fossilindustrin, samtidigt som 24 miljoner jobb kommer att skapas i den gröna omställningen. I Danmark har staten satsat på en Framtidsfond som beräknar ge uppemot 100 000 nya jobb.²⁶ Danska fackförbundet 3F, det största fackförbundet inom LO, uppskattar antalet jobb till 6.700 inom 3F under en femårsperiod vid etablering av en mer klimatvänlig energiförsörjning.²⁷ Självklart betyder nya jobb i Lysekil mycket, men det behöver ske inom sektorer med framtiden för sig och inte elda på vår klimatkris. Jobb inom fossilindustrin är varken trygga, hållbara eller långsiktiga. Det finns inga jobb på en död planet.

Stefan Löfven måste säga nej till Preem

Det är nu upp till Stefan Löfven att göra frågan om Sverige ska tillåta oljeindustrin att expandera och gynna en fortsatt användning av fossila bränslen. Med en klimatlag, klimathandlingsplan, miljömål och internationella åtaganden enligt Parisavtalet borde valet vara enkelt. Sverige ska senast 2045 ha minskat utsläppen från verksamheter inom svenskt territorium med minst 85 procent lägre än 1990 års nivåer. I scenarierna baserade på idag beslutade styrmedel, bedöms de totala svenska utsläppen av växthusgaser år 2045 vara 34–37 procent lägre än år 1990, vilket innebär ett utsläppsgap till målet på 31-36 miljoner ton till år 2045.²⁸ Att med ett sånt utsläppsgap ta beslut om verksamheter som ökar utsläppen, borde vara otänkbart.

Regering måste säga nej till en utbyggnad av Preems oljeraffinaderi i Lysekil och istället satsa på omställningen till ett hållbart samhälle utan fossila bränslen. Olja är inte längre ett fundament för vår välfärd och välmående - det är ett hot. Förbränningsmotorernas tid är förbi.

Stefan Löfven måste välja Parisavtalet före Preem.

1. https://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/overklagande_kompletterat_naturskyddsforeningen.pdf
2. <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/remisser-och-yttranden/remisser-2019/remiss-vagledning-2-kap-miljobalken.pdf>
3. Se s. 38 i mark- och miljödomstolens dom, mål nr M 4708-16.
<https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/rattsfall/IED-avgoranden/2018/2018-11-09-mmd-vanersborg.pdf>
4. Se s. 18 i Preems hållbarhetsredovisning:
https://www.preem.se/globalassets/om-preem/hallbarhet/hallbarhetsredovisning/preem_hallbarhetsredovisning_2019_sve.pdf
5. Se s. 40 i mark- och miljödomstolens dom, mål nr M 4708-16.
6. <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/rattsfall/IED-avgoranden/2018/2018-11-09-mmd-vanersborg.pdf>
7. <https://www.gp.se/debatt/l%C3%B6fven-stoppa-preem-utsl%C3%A4ppen-%C3%B6kar-cancerrisken-kraftigt-1.33331613>
8. <https://www.greenpeace.org/international/story/43553/oil-spill-russian-arctic/>
9. <https://www.bbc.com/news/world-africa-53831687>
10. <https://www.bbc.com/news/world-latin-america-53767424>
11. Läs mer i Naturvårdsverkets remiss <https://www.naturvardsverket.se/upload/stod-i-miljoarbetet/remisser-och-yttranden/yttanden-2019/preem-ab-lysekil-m-11730-18-nv-yttande-2019-12-13.pdf>
12. <https://www.etc.se/klimat/osakert-om-ccs-tekniken-fungerar-ett-gigantiskt-science-fiction-projekt>
13. SR Klotet "Osäkra klimatlöften om Preemraff <https://sverigesradio.se/avsnitt/1511600>
14. Londonkonventionen: <http://www.imo.org/en/OurWork/Environment/LCLP/Pages/default.aspx>
15. Artikel 194 (2), TFEU: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E194>
16. Article 192(2)(c), TFEU: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A12012E192>
17. <https://www.gp.se/nyheter/v%C3%A4stsverige/preem-sl%C3%A4pper-ut-f%C3%B6r-miljoner-beh%C3%B6ver-inte-betala-1.19820212>
18. <https://www.naturvardsverket.se/Stod-i-miljoarbetet/Vagledninggar/Utslappshandel---vagledninggar/Utslappsratter-for-anlaggningar/Nya-deltagare/>
19. https://ec.europa.eu/clima/sites/clima/files/ets/allowances/docs/status_table_ner_en.pdf
20. <https://www.gp.se/nyheter/v%C3%A4stsverige/preem-sl%C3%A4pper-ut-f%C3%B6r-miljoner-beh%C3%B6ver-inte-betala-1.19820212>
21. <https://sverigesradio.se/avsnitt/1511600>
22. [Greenwashing.se](https://www.greenwashing.se)
23. <https://www.bohuslaningen.se/nyheter/lysekil/preem-annonser-f%C3%A4lls-av-reklamombudsmannen-1.27730305>
24. <https://www.ciel.org/news/debt-driven-dividends-and-asset-fire-sales-new-briefing-details-latest-signs-of-oil-and-gas-industrys-decline/>
25. https://www.ilo.org/global/about-the-ilo/newsroom/news/WCMS_628644/lang-en/index.htm
26. <https://www.regeringen.dk/nyheder/2019/fl20-danmarks-groenne-fremtidsfond/>
27. <https://www.groennejob.dk/nyheder-fra-groenne-job/klimatiltag-giver-op-mod-7000-groenne-job-til-3fere>
28. <http://www.naturvardsverket.se/klimatmal>